

УДК 338.48-056.24СИДОРУК С.В.^{1*}, МАТВІЙЧУК Л.Ю.^{2*}, ЛЕПКИЙ М.І.^{3*}

1*кандидат економічних наук, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Луцький національний технічний університет, e-mail: sidoruk_svitlana@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-2545-7384

2*доктор економічних наук, професор кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Луцький національний технічний університет, e-mail: kalishl.y@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-1694-6178

3*кандидат географічних наук, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Луцький національний технічний університет, e-mail: lepkiym@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-2470-6780

ПРИКЛАДНИЙ ХАРАКТЕР ОСОБЛИВОСТЕЙ ТРАНСПОРТНОГО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ТУРИСТІВ ІНКЛЮЗИВНОГО ТИПУ

Мета. Провести дослідження специфічних технічних особливостей транспортного перевезення туристів інклюзивного типу за прикладом удосконалених автобусів та потягів. **Методика.** Для дослідження використані такі методи: порівняння, узагальнення, конкретизація, класифікація, синтезу та аналізу, моделювання. **Результати.** Розкрито зміст поняття «інклюзія» з позиції туристичної спрямованості, проаналізовано специфічні технічні особливості транспортного перевезення туристів інклюзивного типу – автобусом з низькопідлоговою вставкою. **Наукова новизна.** Запропоновано та обґрунтовано технічний підхід для автобусів нового типу для осіб з інвалідністю з мнемосхемою, що дозволяє прослухати аудіоінформацію про місцезнаходження різних установ, про маршрути громадського транспорту, про інтервал руху трамваїв та автобусів. **Практична значимість.** Наведений прикладний підхід транспортного перевезення широко використовуватиметься для вирішення проблем інклюзивного туриста шляхом удосконалення роботи туристичних фірм, готелів, ресторанів, турбаз та відпочинково-рекреаційних зон.

Ключові слова: інклюзія, інвалід, транспорт, туризм, неповносправний, перевезення, автобус, потяг, турист, обслуговування, рекреація.

Постановка проблеми

У наш час все більше уваги приділяється особливостям життя інвалідів, як повноправних членів суспільного середовища. Умови розвитку туристичної сфери спричиняють рух до залучення неповносправних у всі галузі суспільного життя, в тому числі і до відпочинку, релаксу та туризму.

Сучасне навколишнє середовища пристосовується до потреб неповносправних відбуваючись з різною швидкістю в різних країнах. Цей розвиток йшов двома паралельними шляхами. Один зі шляхів передбачав розвиток сфери супроводу та опіки неповносправної особи. Інший шлях напрацьовував розвиток інфраструктури та технічних засобів, які б допомагали неповносправній особі максимально обслуговувати себе без сторонньої допомоги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання інклюзивного розвитку розглядається у науковому колі таких українських дослідників як Л.М. Ємельяненко, В.М. Петюх, К.В. Дзензелюк, А.В. Базиліюк, О.В. Жулин, Д.А. Савчук, Ю.Р. Мельник, Ю.Б. Савельєв та ін.. Проте комплексно питання про належне транспортне забезпечення інклюзивного туризму раніше не піднімалося, адже дослідження попередніх науковців концентруються у межах пошуку механізмів формування та реалізації соціальної політики із врахування інклюзивної складової, що не включає умов та особливостей економічного розвитку країни (регіону) та унеможливорює застосування результатів таких досліджень у процесі формування та реалізації політики інклюзивного розвитку на практиці.

Формулювання цілей статті

Розглянемо детально специфічні технічні

особливості транспортного перевезення туристів інклюзивного типу при доступності готелю, садиби, курортної місцевості, морів тощо.

Виклад основного матеріалу

Кількість осіб із інвалідністю на сьогодні становить близько 6 % населення України, на початок року ця цифра складала 2 мільйони 600 тисяч осіб. У випадку, якщо до готелю, садиби, курортної місцевості інваліди добираються громадським транспортом чи передбачений трансфер, слід зауважити, що сучасний транспорт роблять із заниженою посадкою і без сходинок на вході. Це дозволяє людині з інвалідністю чи тимчасово травмованій вільно зайти в салон, не витрачаючи додаткові сили і без сторонньої допомоги.

На сучасному етапі розвитку економіки соціально-психологічний аспект взаємовідносин людей із різних соціальних груп з обмеженими можливостями, через стать, фізичне здоров'я або вік, та іншої частини суспільства набуває особливого значення в контексті доступності міст для усіх його прошарків з урахуванням туристичних цілей. Сьогодні на рівні публічного управління дуже часто почали вживати терміни «інклюзія» Слід зазначити, що терміни «інклюзія» характеризується такими поняттями як соціальна «включеність» та «виключеність». Водночас ці поняття є оберненими одне одному. Розглянемо вищенаведене у таблиці 1 і дамо власне визначення поняттю «інклюзії» з позиції туристичного напрямку.

Таблиця 1

Підходи авторів до визначення поняття «інклюзія»

Автор	Визначення
Ярська В.	принципи поділу, і з'єднання / включення індивідів або груп в різні соціальні спільноти, групи [1].
Солдатова Л.	процес, що передбачає сукупність регулюючих заходів та самоорганізації суспільства, спрямований на підвищення ступеня активної участі в житті суспільства індивідів або груп із всіма особливостями їхніх демографічних, економічних, політичних і культурно духовних характеристик [2].
Міщик Л.	процес збільшення ступеня участі всіх дітей у соціальному житті та різних програмах [3].
Калініна Л.А.	політика та процес, який передбачає отримання більших можливостей у навчанні та соціальному житті для усіх людей і також для дітей з інвалідністю [4].
Мельник Ю. Р.	забезпечення того, щоб усі діти й дорослі могли брати участь у житті громади як рівноправні члени, яких поважають і які роблять свій внесок у розвиток громади та суспільства [5].
Клименюк Н. В.	процес рівного співіснування в освітньому середовищі людей і, перш за все, дітей з різними потребами [6].
Національна Асамблея Інвалідів України	це політика і процес, які забезпечують повну участь усім членам суспільства в усіх сферах життєдіяльності.
Авторський підхід з позиції туристичного напрямку	це збільшення доступності туристичних територій для осіб з інвалідністю, подорожувати без сторонньої допомоги або користування мінімальною допомогою зі сторони обслуговуючого персоналу.

Отже, досить велика кількість науковців досліджують це поняття контексті соціальної,

фінансової, політичної чи освітньої сфери життя. У наступній таблиці розглянемо

специфічні технічні особливості транспортного перевезення туристів інклюзивного типу наведено у таблиці 2. Ось

така тенденція відбувається щодо поїздок інклюзивних туристів за їх ціллю.

Таблиця 2

Специфічні технічні особливості транспортного перевезення туристів інклюзивного типу

Технічні характеристики транспортного перевезення туристів інклюзивного типу	Назва транспортного перевезення
<p>У автобусах нового типу розробники встановлюють відкидну платформу для людей на інвалідних візках. Такі платформи можуть бути посередині салону чи на дверях біля водія. Ширина відкидної платформи не менше 800 мм, а нахил на тротуар висотою 150 мм не більше 12 %. Рекомендований нахил на дорожню поверхню не більше 36 % при використанні системи опускання підлоги рис.2.</p> <p>Для зручного орієнтування людей з порушенням зору в салоні елементи виділені контрастно. Також передбачене окреме місце для пасажирів з інвалідністю, де він може стати. Спеціальна зона має бути шириною не менше 750 мм та довжиною не менше 1300 мм для кожного користувача інвалідного візка зі спеціальним кріпленням.</p> <p>Мінімальна ширина всіх дверей – 900 мм, що забезпечить доступ до транспортного засобу пасажирів на інвалідних візках рис.3-12.</p> <p>Якщо таких пасажирів немає, то відкидаються складні сидячі місця, для інших пасажирів. На замовлення спеціалізовані підприємства можуть переобладнати наявні автобуси міжміських маршрутів.</p>	Автобус
<p>На кожній станції мають бути мнемосхеми з планом приміщення, дубльовані шрифтом Брайля та випуклими написами для людей з порушенням зору рис.6-11. Краї платформи позначені тактильною та контрастною розміткою, що має стати попередженням для людей з порушенням зору.</p>	Потяг

Аналіз рис.1 щодо цілей подорожей інклюзивних туристів за 2019 рік дає змогу зробити висновок, що найбільш потребу у подорожах мають особи у віці 15-19 років, найменшу необхідність мають особи у віці 70

і старші. Молодь має фінансову спроможність для подорожей в оздоровчих цілях, люди літнього віку не мають фінансових можливостей для покриття витрат для організації таких видів подорожей.

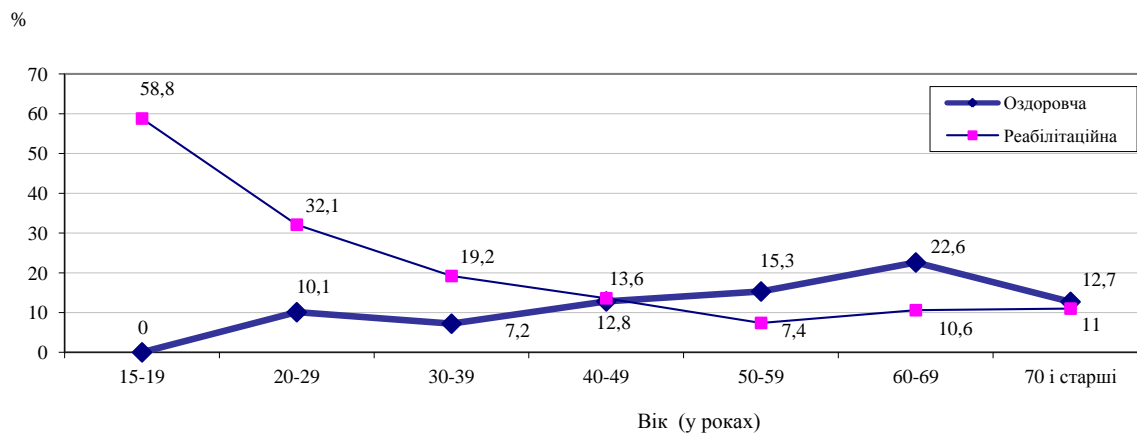

Рис.1. Оздоровча та реабілітаційна ціль подорожей інклюзивних туристів за 2019 рік

Для перевезення туристів інклюзивного типу використовують автобуси нового типу

як показано на (рис. 2).

Рис. 2. Облаштування автобусів нового типу для осіб з інвалідністю

У деяких моделях відкидної платформи немає, тому важливо позначати такі машини піктограмою – доступ для людей з інвалідністю, причому як з середини, так і ззовні.

Особливо важливий низькопідлоговий транспорт на міжміських сполученнях. В

Україні зараз діє підприємство, яке випускає автобуси міжміського сполучення з низькопідлоговою вставкою. Спеціально відведене і понижене місце розташовується на задніх дверях автобусу (рис. 3).

Рис. 3. Низькопідлоговий транспорт (автобус)

Закордонні аналоги автобусів облаштовують підйомними платформами (рис. 4).

Рис. 4. Автобуси з підйомними платформами

Платформа підйімача має бути шириною не менше 800 мм, а довжиною – 1200 мм і повинна підіймати вантаж вагою не менше 300 кг.

Для орієнтації слабозорих та незрячих осіб встановлюються мнемосхеми, що дозволяє простіше орієнтуватися в просторі (рис.5). За допомогою азбуки Брайля на карті

промальована схема місцевості з зазначенням назви зупинок, адреси, пішохідного переходу.

Також мнемосхема дозволяє прослухати аудіоінформацію про місцезнаходження різних установ, про маршрути громадського транспорту, про інтервал руху трамваїв та автобусів. Ця ж інформація дублюється і на інформаційному табло.

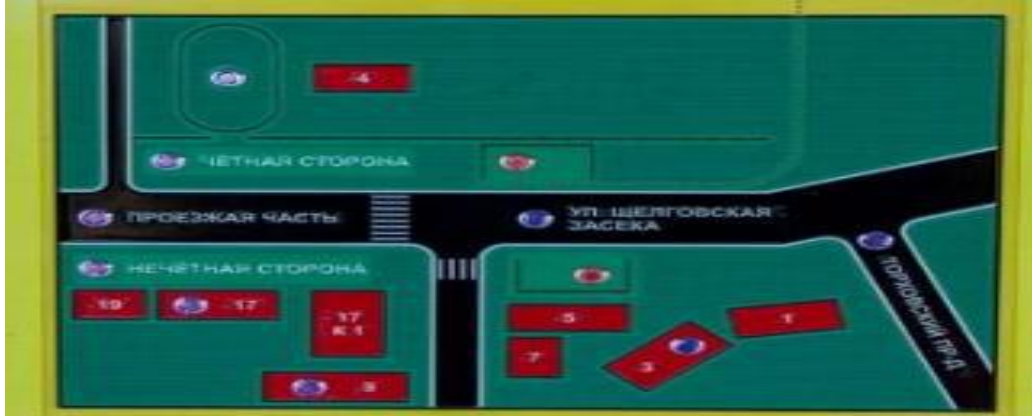

Рис. 5. Вигляд мнемосхеми для слабозорих та незрячих осіб

Додатковим засобом пересування для людей на інвалідних візках може стати міська служба перевезення, яка працює в режимі попереднього замовлення і приїжджає до самого дому. Кожна людина має отримати

можливість вибирати той транспорт, який їй найбільш зручний. До прикладу таксі також можуть бути доступними (рис. 6).

Рис. 6. Облаштування таксі для осіб з інвалідністю

Нині з'являються нові потяги з сучасним обладнанням і курсують старенькі, зі звичними для нас вагончиками, які дозволяють особі з інвалідністю подорожувати без сторонньої допомоги або

користуватися мінімальною допомогою зі сторони персоналу.

Край платформи позначені тактильною та контрастною розміткою, що має стати попередженням для людей з порушенням зору (рис. 7).

Рис. 7. Потяги з сучасним обладнання

На кожній станції мають бути мнемосхеми з планом приміщення, дубльовані шрифтом Брайля та випуклими написами для людей з порушенням зору. На виході та вході у будівлю вокзалу необхідно встановити

звукові маячки для орієнтування слабозорих чи незрячих осіб (рис. 8).

Рис. 8. Мнемосхема з планом приміщення вокзалу

Квиткова каса повинна мати понижену стійку, це важливо не тільки для того, щоб касир і пасажир бачили один одного, але й для того, щоб пасажир з інвалідністю на

моніторі замовлення бачив дані, які вносить касир (рис. 9).

Рис.9. Процес виокремлення квиткової каси для інвалідів

Щоб потрапити у вагон, використовують додаткове облаштування. Якщо платформа на

рівні входу у вагон, роблять відкидний або переносний пандус (рис. 10).

Рис. 10. Облаштування пандусом вагону потяга

Якщо платформа набагато вище від входу у вагон, то застосовують рухомі підйомні платформи або підйомники у вагонах потягу (рис. 11).

На сьогодні число візитів неповносправних осіб у готелях різного класу, найбільш пристосованих до досліджуваних потреб має таку статистику:

- біля 1,8 тис. в рік (довготривалі виїзди);
- біля 11,7 тис. в рік (короткотермінові виїзди).

Неповносправні особи на комерційній базі затримуються у два рази рідше, ніж на суспільних об'єктах; подорожі осіб на інвалідних візках становлять майже 1% від загальної кількості подорожей цілої досліджуваної популяції.

Особи на інвалідних візках майже завжди зупиняються на суспільній базі. Особи з великими труднощами пересування спорадично зупиняються у приватних квартирах і на нічліжній базі.

Рис. 11. Зображення рухомих підйомних платформ у вагонах потягу

У середині вагону поруч зі звичайними місцями має бути місце, відведене для візка

або облаштоване спеціальне купе (рис. 12).

Рис. 12. Облаштування купе для осіб з інвалідністю

Таблиця 2

Основні ресурси для організації поїздки для туристів інклюзивного типу

Джерело: сформовано автором на основі джерел [8-10]

Ресурси, які допоможуть спланувати поїздку для туристів інклюзивного типу	
Американське товариство туристичних агентств (ASTA), пошук туристичних агентств за фахом, включаючи інвалідність та доступні подорожі.	www.asta.org
Доступна Європа, група туристичних агентств зі штаб-квартирою в Італії, які спеціалізуються на доступному туризмі.	www.accessibleurope.com
з 1972 року ця компанія організовує поїздки і екскурсії, для дорослих з фізичними та розвиненими проблемами. Медсестра часто супроводжує тури.	www.guidedtours.com
Продовження таблиці 2	
Flying Wheels travel, туристичне агентство з повним обслуговуванням пропонує екскурсійні тури та індивідуальні незалежні програми по всьому світу для людей з інвалідністю.	http://www.disabledholidays.com
Дорожній науковий співробітник, заснований у 1975 році як Elderhostel, постачальник освітньо-туристичних послуг пропонує поїздки на різних рівнях активності, включаючи «легкий», який вимагає мінімальної ходьби та обмежених сходів.	www.roadsscholar.org
Національний центр з питань охорони здоров'я, фізичної активності та інвалідності Університет штату Алабама організовує рекреаційні ресурси для активного відпочинку та подорожей по всій країні та за кордоном.	www.ncpad.org
Суспільство доступних подорожей та гостинності, неприбуткова організація-членство, що надає базу даних компаній та ресурсів, які допомагають людям з інвалідністю у всіх аспектах подорожей, таких як оренда скутерів, турсервіси тощо.	www.sath.org

У зв'язку з цим, на ринку туристичних послуг з'явиться кілька мільйонів споживачів, які будуть шукати можливості задоволення своїх потреб інклюзивного типу. Тому для інклюзивного туриста важливим є підготовка технічної інфраструктури та компетентного

штату працівників туристичних фірм, готелів, ресторанів, турбаз та відпочинково-рекреаційних зон до прийому нової категорії споживачів є актуальною та необхідною у нашому сучасному просторі.

Висновки

Для формування сучасного туристичного простору для туристів інклюзивного типу розвиток туристичної доступності означає, що людина сьогодні зустрічається з усіма типами вимог для того, щоб бути залученою у певну діяльність, або з усіма необхідними вимогами

щодо свого комфортного перебування. Інакше кажучи, коли пристосування зроблено, неповносправні стають такими самими учасниками тієї чи іншої діяльності. Такі вимоги залучення людей у певний вид діяльності повинні стосуватися у всіх без винятку. Не можуть позбавляти його певних учасників, особливо неповносправних людей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бородкін Ф.М. Інклюзивна робота з особами похилого та старечого віку в місті Маріуполі. Актуальні проблеми науки та освіти: Збірник матеріалів XX підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ/За заг. ред. КВ. С. 298.
2. Стрельникова О.О., Єсіна Н.О. Поняття та сутність соціальної інклюзії у соціальній роботі. Сучасне суспільство. 2019. № 1. С. 233-241.
3. Міщик Л.І. Інклюзивна освіта як умова соціалізації дітей-інвалідів у процесі навчання. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету Україна. 2012. № 5. С. 139-142.
4. Калініна Л.А. Мистецька інклюзія: виклики, проблеми, перспективи: дис. 2019. URL: http://217.77.221.199/bitstream/123456789/1286/1/Калініна_75-77.pdf
5. Савчук Д.А., Мельник Ю.Р. Аналіз суспільної системи за допомогою індикаторів соціальної інклюзії. Головний редактор. 2019. С. 139. URL: http://posek.km.ua/images/stories/doc/Zbirnyk_konferentsii_2019/zbirnyk_tez_iii_conference_podilskyi_college.pdf#page=140.
6. Клименюк Н.В. Інклюзія людей з особливими потребами до суспільного життя: історичний аспект. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія]. Сер. Педагогіка. 2009. № 112, Вип. 99. С. 148-153.
7. Організація підприємницької діяльності в сфері сільського туризму особами з інвалідністю: посібник / М. Барна, М. Богуш, О. Волошинський та ін.], Львів. Растр-7. 2019. 206 с
8. Смолій В. А. Енциклопедичний словник-довідник з туризму. К. Видавничий Дім «Слово», 2006. 372 с.
9. Стандартні правила щодо урівняння можливостей інвалідів. Організація Об'єднаних Націй. Львів : Надія, 1998. 48 с.
10. О. Волошинський. Теорія і практика організації активного відпочинку та туризму для неповносправних осіб, 2011. 245с.

СИДОРУК С.В.^{1*}, МАТВІЙЧУК Л.Ю.^{2*}, ЛИПКИЙ М.И.^{3*}

1* кандидат економічних наук, доцент кафедри туризму і гостинично-ресторанного дела, Луцький національний технічний університет, e-mail: sidoruk_svitlana@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-2545-7384

2* доктор економічних наук, професор кафедри туризму і гостинично-ресторанного дела, Луцький національний технічний університет, e-mail: kalishl.y@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-1694-6178

3* кандидат географічних наук, доцент кафедри туризму і гостинично-ресторанного дела, Луцький національний технічний університет, e-mail: lepkiym@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-2470-6780

ПРИКЛАДНОЇ ХАРАКТЕР ОСОБЕННОСТЕЙ ТРАНСПОРТНЫЕ ПЕРЕВОЗКИ ТУРИСТОВ ИНКЛЮЗИВНОГО ТИПА

Цель. Провести исследование специфических технических особенностей транспортного перевозки туристов инклюзивного типа по примеру усовершенствованных автобусов и поездов. **Методика.** Для исследования использованы следующие методы: сравнение, обобщение, конкретизация, классификация, синтез и анализа, моделирования. **Результаты.** Раскрыто содержание понятия «инклюзия» с позиции туристической направленности, проанализированы специфические технические особенности транспортной перевозки туристов инклюзивного типа - автобусом с низкопольных вставкой. **Научная новизна.** Предложено и

обосновано технічний підхід для автобусів нового типу для осіб з інвалідністю з мнемосхемою, що дозволяє прослухати аудіоінформацію про місцезнаходження різних установ, про маршрути громадського транспорту, про інтервали руху трамваїв та автобусів. **Практична значимість.** Приведений прикладний підхід транспортної перевезки широко використовується для вирішення проблем інклюзивного туриста шляхом удосконалення роботи туристичних фірм, готельних, ресторанних, туристичних та відпочинкових зон.

Ключові слова: інклюзія, інвалід, транспорт, туризм, інвалід, перевезки, автобус, поїзд, турист, обслуговування, рекреація.

SIDORUK S.^{1*}, MATVIYCHUK L.^{2*}, LIPKIY M.^{3*}

1 * kandidat ekonomicheskikh nauk, dotsent kafedry turizma i gostinichno-restorannogo dela, Lutskiy natsional'nyy tekhnicheskii universitet, e-mail: sidoruk_svitlana@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-2545-7384

2 * doktor ekonomicheskikh nauk, professor kafedry turizma i gostinichno-restorannogo dela, Lutskiy natsional'nyy tekhnicheskii universitet, e-mail: kalishl.y@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-1694-6178

3* kandidat geograficheskikh nauk, dotsent kafedry turizma i gostinichno-restorannogo dela, Lutskiy natsional'nyy tekhnicheskii universitet, e-mail: lepkiym@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-2470-6780

APPLICABLE CHARACTERISTICS OF PASSENGER TRANSPORTATION OF TOURISTS INCLUSIVE TYPE

Goal. Conduct research into the specific technical features of inclusive-type tourist transportation, such as improved buses and trains. **Method.** The following methods were used for the study: comparison, generalization, concretization, classification, synthesis and analysis, modeling. **Results.** The content of the concept of "inclusion" from the point of view of tourist orientation is revealed, specific technical features of transportation of tourists of an inclusive type - bus with low floor insert are analyzed. **Scientific novelty.** A technical approach for new type of buses for persons with disabilities with a mimic scheme is proposed and substantiated, allowing to listen to audio information about the location of different institutions, public transport routes, tram and bus traffic intervals. **Practical importance.** The above applied transportation approach will be widely used to solve inclusive tourist problems by improving the operation of tourism firms, hotels, restaurants, camp sites and recreational areas.

Keywords: inclusion, disability, transport, tourism, disabled, transportation, bus, train, tourist, service, recreation.

REFERENCES

1. Borodkin, F.(2010).Inclusive work with the elderly and elderly in Mariupol. Actual problems of science and education: Collection of materials of the XX final scientific and practical conference of teachers of MSU. P. 298.
2. Strelnikova, O. (2019).The concept and essence of social inclusion in social work. Modern society.№. 1. P. 233.
- 3.Mishchik, L.(2012). Inclusive education as a condition for the socialization of children with disabilities in the learning process. Proceedings of the Khmelnytsky Institute of Social Technologies, University of Ukraine. №. 5.
- 4.Kalinina, L.(2019).Artistic inclusion: challenges, challenges, prospects: diss. Retrieved from. URL: http://217.77.221.199/bitstream/123456789/1286/1/Kalinina_75-77.pdf
5. Savchuk, D.(2019).Melnik Yu.R. Social system analysis using indicators of social inclusion. Editor in Chief. Retrieved from URL: http://posek.km.ua/images/stories/doc/Zbirnyk_konferentsii_2019/zbirnyk_tez_iii_conference_podilskyi_college.pdf # page = 140.
- 6.Klimenyuk, N.(2019).Inclusion of people with disabilities in public life: a historical perspective. Scientific Papers [Black Sea State University named after Peter Mohyla Complex of Kyiv-Mohyla Academy]. Ser .Pedagogy №. 112, no. 99. pp. 148-153.
7. Bogus, M.(2019).Organization of entrepreneurship in the field of rural tourism by persons with disabilities] Lviv. Raster-7. 2019. 206 p.
8. Barna, M.(2006).Encyclopedic Dictionary-Guide. K. Word Publishing House.372 p.
9. Lviv, Hope.(1998). Standard rules on the equalization of opportunities for persons with disabilities. United Nations. 48 p.
10. Voloshinsky, O.(2011). Theory and practice of organizing outdoor recreation and tourism for disabled persons: Educ. Manual.

Стаття надійшла до редакції: 24.04.2020

Received: 24 April 2020